En god evaluering av et godt forskningsråd?

RUTH HAUG,
Prorektor for forskning,
Universitetet for miljø- og biovitenskap
ruth.haug@umb.no

I Technopolis' nye evaluering av Norges forskningsråd er hovedkonklusjonen at rådet gjør en meget god jobb. Det har all grunn til å være fornøyd med den positive evalueringen og med gratulasjonene som følger i farvannet. Som Kristin Halvorsen uttalte på lanseringen: *«Det er bra å være god på noe, og Norge er god på forskningsråd»*. Men det er ikke dermed sagt at det ikke er rom for forbedringer. Technopolis kommer med diverse anbefalinger ikke bare til Forskningsrådet, men også til regjeringen, Kunnskapsdepartementet og hele det norske forskningssystemet.

Technopolis' forskningsstrategiske analyse

Technopolis konkluderer med at norsk forskning i gjennomsnittet er god, men ikke god nok gitt konkurransebildet og kunnskapsutviklingen i andre land. Meldingen til regjeringen og Kunnskapsdepartementet er krystallklar når det gjelder innvestering i forskning. Ifølge Technopolis blir det investert altfor lite i forskning i Norge i forhold til i andre, sammenlignbare land. Dette fører til lite fornying i næringslivet, lav innovasjonsgrad i industrien og forvaltningen, mangelfull etablering av ny, kunnskapsbasert virksomhet og kunnskapsutvikling i forhold til kultur og samfunn. Technopolis slår videre fast at Norge må jobbe hardt for å finne seg en plass i det europeiske og globale forskningslandskapet: «With very few resources Norway will have to play a clever game to succeed in global competition.» Regjeringen og Kunnskapsdepartementet får med andre ord ikke like god evaluering som Forskningsrådet når det gjelder deres satsing på forskning og innovasjon. Kunnskapsdepartementet har imidlertid nå muligheten til å følge opp Technopolis' råd i den nye forskningsmeldingen.

Anbefalinger til Forskningsrådet

Technopolis kommer med mange gode anbefalinger til Forskningsrådet. Det er spesielt gledelig at Technopolis går inn for en styrking av den frie forskningen, vektlegging av mer langsiktighet i forskningen, mer nysgjerrighetsdrevet forskning, økt fokus på forskningskvalitet og mer høyrisiko-forskning. Et konkret forslag fra Technopolis i forhold til den frie forskningen er å styrke FRIPRO og tilrettelegge for mer åpenhet innenfor store satsinger og tematiske programmer. Når det gjelder Forskningsrådets rolle, anbefaler Technopolis at rådet blir mer strategisk proaktivt, mer av en endringsagent, mer opptatt av helhetlige evalueringer, bedre på oppfølging av evalueringer samt at det øker sin innsats når det gjelder *«impact»*-studier. Her er det mye for Forskningsrådet å ta fatt i på områder som krever nær samhandling med andre aktører i forskningssystemet som f.eks. universitets- og høyskolesektoren (UH).

Mangler ved evalueringen

Mye bra kan sies om evalueringen, men den har også sine mangler. Som antydet over savnes en analyse av samhandlingen mellom Forskningsrådet og UH-sektoren. Styrene og ledelsen ved universiteter og høyskoler har også en forskningsstrategisk rolle som proaktive, nytenkende endringsagenter på linje med hva evalu-

"Regjeringen og Kunnskapsdepartementet får med andre ord ikke like god evaluering som Forskningsrådet når det gjelder deres satsing på forskning og innovasjon"

Foto: Matin Skulstad

eringen anbefaler for Forskningsrådet. Her dreier det seg bl.a. om handlingsrom, finansieringsordninger, egenandeler, faglig dialog og kompetanseansvar. Man kan på sett og vis si at Forskningsrådet skal være strategisk og finansierende, mens UH-institusjonene skal være strategiske og utførende. Et annet område som mangler i evalueringen, er sammenhengen mellom forskning og utdanning, f.eks. utdanningskompetanse og forskningens viktige rolle i forhold til forskningsbasert undervisning og studiekvalitet. Når det gjelder forvaltning av søknader, får Forskningsrådet godkjent, men her bør det være rom for forbedringer i evalueringssystemet slik at Technopolis' etterlysning etter mer nysgjerrighetsdrevet, nyskapende, høyrisiko-forskning kan etterkommes.

Ruth Haug er leder av Universitets- og høgskolerådets (UHR) forskningsutvalg.

Forskningsrådets adm.dir. Arvid Hallén har god grunn til å være fornøyd med evalueringen.

FFA støtter hovedtrekkene i evalueringen

GUNNAR JORDFALD,
daglig leder,
Forskningsinstituttenes fellesarena
ffa@abelia.no

Forskningsinstituttenes fellesarena (FFA) ser evalueringen av Forskningsrådet som et viktig kunnskapsgrunnlag for den nye forskningsmeldingen. Konklusjonene samsvarer i store trekk med instituttsektorens oppfatninger. Forskningsinstituttene er Forskningsrådets største brukergruppe og legger stor vekt på at tilrådingene følges opp og gir et grunnlag for videreutvikling av forskningen.

Technopolis' evaluering av Forskningsrådet kan trolig bli stående som en god og troverdig evaluering. Det er gjort et solid arbeid, og ikke minst viktig er evalueringens bredde og omfang. Evalueringen har ikke fokusert isolert på Forskningsrådet, men sett rådet i forhold til dets rammebetingelser og plass i forskningsforvaltningen. Tilrådingene angår dermed store deler av det norske forskningssystemet.

Arbeidsprosessen har vært ganske åpen. En referansegruppe med de viktigste parter på plass har vært et viktig bidrag til åpenhet og forankring. Rammene rundt evalueringen kan gi den en høy og nødvendig legitimitet.

Målt i bevilgninger (inklusiv basisbevilgningen) er forskningsinstituttene Forskningsrådets viktigste brukergruppe. Sektoren er meget heterogen og krever derfor nyanserte og tilpassede tiltak. Dette kan illustreres med at 51 institutter får basisbevilgning fra Forskningsrådet. Disse spenner fra samfunnsvitenskap til teknologi og fra et av Europas største oppdragsforskningsinstitutt til et regionalt institutt med mindre enn 10 ansatte. Totalt har sektoren over 6000 ansatte og en omsetning på over 8 milliarder kroner.

FFA slutter seg i hovedtrekkene til evalueringens konklusjoner, men vil utdype noen punkter.

En av rapportens hovedanbefalinger gjelder et høynivå «Research and Innovation Council». Instituttsektoren anerkjenner klart behovet for mer koordinering, og ikke minst koordinert satsing, som en motvekt til de 16 bevilgende departementenes forståelige fokus på egne interesser og eget ansvar. Vi er imidlertid usikre på om et slikt råd er realistisk eller om det heller burde satses på å styrke og revitalisere de organene som allerede finnes. Hvis et råd etableres, bør det også dekke Innovasjon Norge.

Forskningsfondet ble nedlagt i årets statsbudsjett til få protester. Antagelig aksepterte de fleste at den økonomiske konstruksjonen ikke var levedyktig. Det er ikke tilstrekkelig å opprettholde fondet som en ordinær budsjettpost, fondets spesielle funksjoner må også opprettholdes. Instituttsektoren er spesielt opptatt av at den fleksibiliteten til nye og tverrsektorielle initiativ som fondet innebar, må opprettholdes. En stor del av økningen i forskningsmidlene kom dessuten over fondet. Hvordan får vi til dette nå?

Evalueringen påpeker et økt behov for støtte til grunnforskning, og FRIPRO har fått mye oppmerksomhet. Det er en svakhet at dette ikke er drøftet i sammenheng med den absolutt største kilden til fri grunnforskning, universitetenes basisbevilgning. Balansen mellom de ulike formene for forskning må være under kontinuerlig debatt, men FFA mener det er viktigere å fokusere på evalueringens tilrådinger om fornyelse, tverrfaglighet, langsiktighet og risikovilje innenfor forskningen. For øvrig mener FFA at det er viktig med politisk prioriterte forskningstema og programmer som bidrag til å løse våre presserende samfunnsutfordringer.

Noen tilrådinger går direkte på instituttene. Instituttsektoren som utøver av 24 prosent av Norges samlede forskning og som Forskningsrådets største brukergruppe, er svakt reflektert for eksempel når det gjelder representasjon i rådets organer. Videre er forskningsinstituttene opptatt av å videreutvikle en tett og offensiv dialog med Forskningsrådet. Dette inkluderer mer bruk av evalueringer.

"Det er ikke tilstrekkelig å opprettholde fondet som en ordinær budsjettpost, fondets spesielle funksjoner må også opprettholdes"